

STICORDI: een nieuwe generatie

Hoe omgaan met
STICORDI-maatregelen
in de klas en op school?

Visietekst van het GO! 




Anne (14) heeft de diagnose 'dyslexie'. Naar aanleiding van de adviezen van het CLB besliste de klassenraad een begeleidingsstrategie voor Anne uit te werken in de vorm van een overeenkomst. Daarin staan alle maatregelen die op school en in de klas genomen zullen worden om aan de onderwijsbehoeften van Anne tegemoet te komen. Anne, haar klasleerkracht en de directeur ondertekenen het contract en de klasleerkracht bezorgt het aan alle leerkrachten van Anne zodat zij er in de lessen rekening mee kunnen houden.

Op die manier wordt er in de praktijk vaak omgegaan met STICORDI-maatregelen. Dat heeft tot gevolg dat leerkrachten weinig betrokken zijn bij de zorg die aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften geboden wordt. Enerzijds worden maatregelen opgelegd en voelen leerkrachten zich de uitvoerder van die maatregelen. Anderzijds is het alsof leerkrachten ingeschakeld worden om de problemen van leerlingen op te lossen. Het handelen van de leerling zelf wordt niet altijd verduidelijkt en wordt slechts zeer algemeen omschreven, zoals bijvoorbeeld: 'De leerling zet zich in om de lessen aandachtig te volgen'. Deze werkwijze staat haaks op de behoefte van leerkrachten om geen onderscheid te maken in de zorg voor leerlingen bij wie geen officiële diagnose van leerproblemen werd gesteld. Daarom willen we naar een nieuwe benadering van STICORDI-maatregelen gaan.

Met STICORDI-maatregelen ondersteunen we het leren van alle leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, onafhankelijk van een officieel vastgestelde beperking. Ze maken het leerkrachten mogelijk om een sterke klasomgeving te ontwikkelen waarin alle leerlingen in staat gesteld worden om de onderwijsdoelstellingen te bereiken. Ook leerlingen die nood hebben aan extra uitdagingen, zijn gebaat bij met STICORDI-maatregelen. Met die maatregelen richten we ons zowel op het handelen van leerkrachten als op dat van leerlingen en streven we naar maximale zelfstandigheid van de leerling. Door samen te zoeken naar geschikte manieren om tegemoet te komen aan de behoeften van leerlingen, kunnen we een sterk zorgklimaat in de school ontwikkelen.

Deze bijdrage omvat vier onderdelen. Het eerste deel geeft een omschrijving van de begrippen waarnaar het acroniem STICORDI verwijst. De verschillen tussen de maatregelen worden toegelicht en de lezer krijgt inzicht in de mate waarin bepaalde maatregelen ingrijpender zijn dan andere. Deel twee stelt de niveaus voor waarbinnen een school STICORDI-maatregelen kan toepassen. In het derde en het vierde deel komen de voordelen en de belangrijkste principes van STICORDI aan bod. Tot slot vind je in de bijlage een praktijkvoorbeeld van een overeenkomst tussen een leerling en een leerkracht waarin STICORDI-maatregelen opgenomen kunnen worden.

In de tekst zijn een aantal concrete tips opgenomen. Die zijn omkaderd. Voorbeelden of concrete uitwerkingen worden aangeduid met het symbool  en cursief weergegeven. Definities en begripsomschrijvingen zijn vet gedrukt, syntheseseksten zijn herkenbaar aan de grijze achtergrond.

Brussel 1 februari 2013

Liv van Hyfte - pedagogisch medewerker GO! nascholing

Femke Borremans - pedagogisch medewerker GON/ION

Koen Schuermans - pedagogisch adviseur BuO, netcoördinator GON/ION





Inhoudsopgave

Vooraf	2
Inhoudsopgave	3
1. STICORDI: begripsomschrijving	4
1.1 Stimulerende maatregelen	4
1.2 Remediërende maatregelen	5
1.3 Compenserende maatregelen	5
1.4 Dispenserende maatregelen	6
1.5 Een overzicht	7
2. STICORDI-maatregelen op verschillende niveaus	10
3. Waarom kiezen voor STICORDI?	12
4. Aan de slag met STICORDI	13
4.1 De onderwijsbehoeften van leerlingen staan centraal	13
4.2 Wisselwerking en afstemming	14
4.3 De leerkracht als professional	14
4.4 Kansen zien	16
4.5 Constructief samenwerken	17
4.6 Doelgericht werken	19
4.7 Systematisch en transparant	19
Bijlage: voorbeeldformulier van een overeenkomst	22
Bibliografie	24





1| STICORDI: begripsomschrijving

STICORDI-maatregelen zijn 'onderwijskundige maatregelen die in een onderwijsaanbod genomen worden, gericht op kwalitatief goed onderwijs met de bedoeling de (negatieve) gevolgen van leerproblemen in te perken en de slaagkansen van leerlingen te vergroten' (Coppin, Halsberghe, Herzeele, & Van Den Steen, z.j.).

STICORDI-maatregelen behoren daarmee tot de 'redelijke aanpassingen' zoals geformuleerd in het VN-verdrag voor personen met een handicap (Verenigde Naties, 2006).

Redelijke aanpassingen zijn 'noodzakelijke en passende wijzigingen, en aanpassingen die geen disproportionele of onevenredige, of onnodige last opleggen, indien zij in een specifiek geval nodig zijn om te waarborgen dat personen met een handicap alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid met anderen kunnen genieten of uitoefenen'.

Binnen het onderwijs zorgen deze aanpassingen ervoor dat kinderen met of zonder beperking de ondersteuning ontvangen die zij nodig hebben om effectief deel te nemen aan het gewoon onderwijs. Ten onrechte wordt vaak gesteld dat STICORDI-maatregelen enkel van toepassing zijn op leerlingen met een officieel vastgestelde beperking. Alle leerlingen die (tijdelijk) moeilijkheden ervaren bij het leren en daardoor beperkt worden in de participatie aan het onderwijsgebeuren, kunnen nood hebben aan STICORDI-maatregelen. Deze maatregelen maken een sterke leeromgeving voor alle leerlingen mogelijk.

STICORDI is een letterwoord dat staat voor STImuleren, COmpenseren, Remedieren en DIspenseren.

- Stimulerende maatregelen: maatregelen die de inzet en motivatie van leerlingen om te leren vergroten.
- Remediërende maatregelen: maatregelen die het probleem op een directe manier aanpakken door instructie en het aanleren van strategieën.
- Compenserende maatregelen: maatregelen die belemmeringen om goed te leren verminderen en/of opheffen.
- Dispenserende maatregelen: maatregelen die de leerling vrijstellen van bepaalde activiteiten, vakonderdelen, vakken of doelen en waarbij men die activiteiten e.d. vervangt door evenwaardige activiteiten en doelen.

1.1 Stimulerende maatregelen

De invloed van leerproblemen op het zelfbeeld van leerlingen is groot. Leerlingen met leerproblemen twijfelen vaak aan zichzelf. Met stimulerende maatregelen verminderen we de onzekerheid, de angst en het gevoel 'dom' te zijn. Een leerkracht die in de mogelijkheden van een leerling gelooft en die overtuiging communiceert, versterkt het zelfvertrouwen van die leerling en oefent een positieve invloed uit op zijn leerproces (Vlaamse overheid, 2011).

Het is belangrijk om uit te gaan van wat een leerling al kan en om in te zetten op die sterktes. Begrip en geduld opbrengen voor de moeilijkheden van leerlingen zorgt ervoor dat ze zich gesteund voelen.

Stimulerende maatregelen kunnen ook ondersteuning bieden aan leerlingen die nood hebben aan extra uitdagingen binnen het onderwijsleerproces.





1| STICORDI: begripsomschrijving

- ◆ *Voorbeelden van stimulerende maatregelen:*
 - *De leerkracht geeft gerichte feedback bij een taak en benoemt wat er goed gaat zonder te vergelijken met andere leerlingen.*
 - *De leerling leert zichzelf beoordelen en zowel eigen capaciteiten herkennen en versterken als eigen ontwikkelpunten ontdekken.*
 - *De leerkracht stimuleert de leerlingen om zelf ondersteuning te vragen en bouwt samen met de leerlingen een klasklimaat van wederzijds respect op.*

Tip: Stimulerende maatregelen zijn voor alle leerlingen belangrijk en worden het best toegepast op klasniveau.

1.2 Remediërende maatregelen

Met remediërende maatregelen verstrekken we effectieve vormen van aangepaste leerhulp om de leerling op een zo hoog mogelijk niveau te brengen en een eventuele leerachterstand te laten inhalen. Leerlingen krijgen uitgebreidere of intensievere instructies of maken zich strategieën eigen om bepaalde handelingen in de toekomst zelfstandiger te kunnen uitvoeren.

- ◆ *Voorbeelden van remediërende maatregelen:*
 - *De leerkracht analyseert het probleem en gaat uit van de onderwijsbehoeften van de leerling. Hij bouwt momenten in voor verlengde instructie voor leerlingen die daar nood aan hebben.*
 - *De leerkracht leert de leerlingen strategieën aan die het leren verbeteren (bv. concept mapping, mind-mapping, spellingstrategieën ...).*

1.3 Compenserende maatregelen

Dit zijn maatregelen waarbij we de leerling hulpmiddelen laten gebruiken om de negatieve gevolgen van leerproblemen te verminderen. Leerkracht en leerling gaan samen op zoek naar de belemmerende factoren en naar manieren om ze te beperken.

- ◆ *Voorbeelden van compenserende maatregelen (Prodiagnostiek, 2012a):*
 - *Een leerling met leesmoeilijkheden maakt gebruik van voorleessoftware.*
 - *Een leerling krijgt extra tijd voor het maken van oefeningen en opdrachten.*





1| STICORDI: begripsomschrijving

1.4 Dispenserende maatregelen

Dispenseren betekent een leerling vrijstellen van onderdelen van het leerplan en die onderdelen vervangen door gelijkwaardige doelstellingen zodat de (eind)certificering niet in het gedrang komt.

✦ *Voorbeelden van dispenserende maatregelen:*

- *De leerling wordt vrijgesteld van hoofdrekenen met moeilijke getallen (Prodiagnostiek, 2012b). Afhankelijk van de moeilijkheidsgraad en de lesdoelen zijn er verschillende vervangingsmogelijkheden: de leerling kan gebruikmaken van een rekenmachine en op die manier toch leren rekenen met moeilijke getallen, de leerling kan voor hoofdrekenen naar een lagere groep gaan, de leerling kan hoofdrekenen extra inoefenen met gemakkelijkere getallen.*
- *Een leerling van het derde leerjaar wordt vrijgesteld van een zinnendictee (Prodiagnostiek, 2012a). Enkele vervangingsmogelijkheden: de leerling moet enkel de nieuwe woorden noteren, de leerling krijgt een 'gatendictee' en moet in de voorgedrukte zinnen enkel de ontbrekende woorden invullen. Bij oudere leerlingen kan de tekst ook op voorhand worden meegegeven zodat de leerling zich goed kan voorbereiden.*
- *Een leerling krijgt een vrijstelling voor Plastische opvoeding en kan als alternatief een theoretische opdracht voor dat vak krijgen of de vrijstelling kan vervangen worden door een ander vak (bv. Lichamelijke opvoeding).*

Dispenserende maatregelen moeten altijd geformuleerd worden tegen de achtergrond van de leerplandoelstellingen:

- Als een leerling van de tweede graad basisonderwijs het getal 144 niet kan delen door 12, dan moet hij daar niet van gedispenseerd worden want dit behoort niet tot de leerplandoelstellingen van de tweede graad basisonderwijs (GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, 2012a).
- Het vrijstellen van het schrijven van een dictee is geen dispenserende maatregel in het secundair onderwijs omdat dit niet in de leerplandoelstellingen voorkomt (GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, 2012b).

Enkele kanttekeningen bij dispenserende maatregelen:

- 1 Hoogbegaafde leerlingen kunnen vrijgesteld worden voor een bepaald vakonderdeel of verschillende vakonderdelen (Vlaams Parlement, 2011). Die vrijstellingen behoren echter niet tot de groep van dispenserende maatregelen. Van hoogbegaafde leerlingen kan men veronderstellen dat ze de (vrijgestelde) onderwijsdoelstellingen behalen door de leerstof zelfstandig in een kortere tijdspanne te verwerken. Tijdens de vrijgekomen tijd krijgen deze leerlingen een verdiepingstraject om tegemoet te komen aan hun specifieke onderwijsbehoeften.
- 2 Voor leerlingen van het secundair onderwijs die wegens ziekte, handicap of ongeval bepaalde vakken niet kunnen volgen, kan de klassenraad niet alleen het lesprogramma aanpassen, maar ook een spreiding ervan over twee schooljaren toestaan (Vlaamse regering, 2005).
- 3 De (begeleidende) klassenraad noteert welke dispenserende maatregelen de school genomen heeft voor een leerling met specifieke onderwijsbehoeften. De (begeleidende) klassenraad oordeelt of de





1| STICORDI: begripsomschrijving

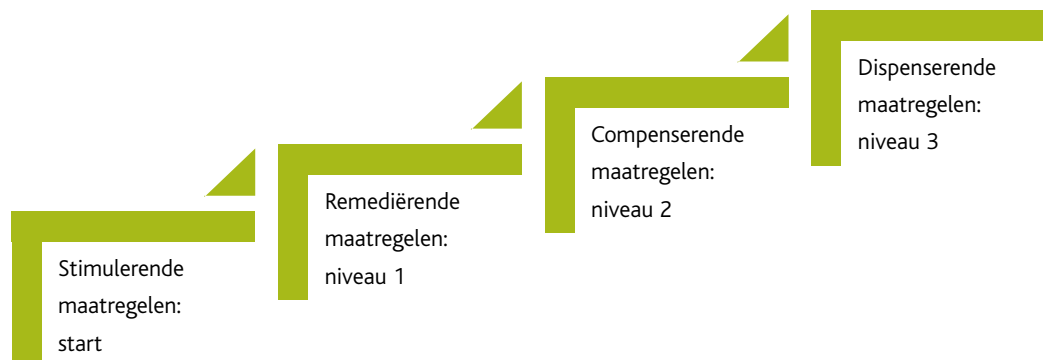
leerling vrijgesteld wordt voor een vak(onderdeel) en in hoeverre leerplandoelstellingen en schoolgebonden doelstellingen kunnen vervangen worden door gelijkwaardige doelstellingen. Daarbij houdt de (begeleidende) klassenraad rekening met het vervolgtraject van de leerling (vervolgonderwijs of arbeidsmarkt).

- 4 Als men leerlingen van bepaalde vakken, vakonderdelen of activiteiten dispenseert, is het belangrijk dat men hen stimuleert om datgene waarvan men ze dispenseert verder in te oefenen met een vervangende opdracht.

Tip: Voordat je dispenserende maatregelen invoert, ga je het best altijd eerst op zoek naar (minder ingrijpende) remediërende en/of compenserende maatregelen.

1.5 Een overzicht

Tot besluit kunnen we stellen dat sommige maatregelen ingrijpender zijn dan andere. Ze kunnen ingedeeld worden in verschillende niveaus. Het laagste niveau betreft de stimulerende maatregelen, het hoogste de dispenserende.



Stimulerende en remediërende maatregelen zijn bedoeld om de leerachterstand van leerlingen zoveel mogelijk in te halen. Ze vormen de basis van STICORDI. Ze focussen niet enkel op leerlingen met specifieke moeilijkheden. Alle leerlingen hebben baat bij deze maatregelen, ook leerlingen die juist nood hebben aan extra uitdagingen binnen het leerproces.

Compenserende maatregelen kunnen vervolgens om verschillende redenen ingeschakeld worden. Ten eerste als leerlingen onvoldoende resultaten bereiken via stimulerende en remediërende maatregelen. Ten tweede in vakken of lessen waar er maar weinig ruimte is om te remediëren. Bijvoorbeeld tijdens het vak Aardrijkskunde, waar leerlingen met leesmoeilijkheden gebruik kunnen maken van voorlees-software als compensatiemiddel.

Hoe ouder de leerlingen, des te meer denkpatronen zich al ontwikkeld en genesteld hebben. Remediërende maatregelen bereiken dan snel hun limiet en dan duikt de vraag op naar compenserende maatregelen. Afhankelijk van de leeftijd van de leerling zal men minder aandacht besteden aan remediëren en zal men sneller overschakelen naar compenserende maatregelen.





1| STICORDI: begripsomschrijving

- ◆ *Leerlingen van het secundair onderwijs maken bij leesproblemen gebruik van voor-leessoftware in de les en bij zelfstandig werk. Het technisch lezen kunnen ze verder apart oefenen, bijvoorbeeld met RALFI-lezen in kleine groep. Remediëren voor technisch lezen kan nog aangewezen zijn omdat het plafond voor technisch lezen pas bereikt wordt rond het vijftiende levensjaar (Prodiagnostiek, 2012a).*

In een integrale aanpak van leerproblemen gaan stimulerende, remediërende en compenserende maatregelen hand in hand. Omdat dispenserende maatregelen verregaande gevolgen kunnen hebben voor de toekomst van leerlingen zijn het uitzonderingsmaatregelen.

In onderstaand schema vind je een overzicht van manieren om als leerkracht vorm te geven aan stimuleren, remediëren en compenseren.

Stimuleren om de inzet of motivatie te behouden of te vergroten

- Stel realistische en haalbare doelen die uitgaan van het niveau van de leerling.
- Motiveer de leerling om correct te spellen, om zich te concentreren, om minder rekenfouten te maken.
- Moedig de leerling bij elke kleine vordering aan.
- Geef de leerling inzicht in de situatie en erken zijn moeilijkheden.
- Ondersteun een positief zelfbeeld van de leerling. Dat verhoogt zijn betrokkenheid en welbevinden waardoor hij beter kan leren en zich ontwikkelen.
- Laat de leerling hulpmiddelen gebruiken.
- Leg de nadruk op de essentie en relatieveer bijkomstigheden.
- Toon begrip door maatschappelijke (voor)oordelen te bespreken en door de leerling zijn eigen mening te laten verwoorden.
- Heb geduld met de leerling.
- Betrek ouders en werk samen.
- Breng variatie aan in (coöperatieve) werkvormen.

Remediëren in de klas en buiten de klas

In de klas:

- Zet in op instructie (uitbreiding van instructie, intensievere instructie, uitbreiding van leertijd).
- Leer strategieën aan die het leren vergemakkelijken.
- Pas de evaluatie aan (alternatieve evaluatievormen).
- Streef een evenwicht na tussen competentiegevoel en de moeilijkheidsgraad. Bespreek met de leerling het belang van sommige oefeningen en relatieveer andere. Nabespreken en reflecteren geven leerlingen inzicht in de situatie, waardoor hun motivatie verhoogt.
- Werk procesmatig in plaats van resultaatgericht.

In of buiten de klas:

- Versterk vaardigheden of leer de leerling vaardigheden aan zodat de schoolcarrière niet in het gedrang komt.
- Indien aangewezen, maak tijd vrij buiten de klas voor remediëring door deskundigen (bv. GON-begeleiding).





1| STICORDI: begripsomschrijving

Compenseren: als remediëren niet voldoende is of ten koste gaat van andere zaken.

= een vorm van differentiatie

- Reik hulpmiddelen aan waardoor de zelfstandigheid van de leerling vergroot, de hinder van de problemen verkleint en de leerling zich kan concentreren op de essentie.
- Laat de leerling mee zoeken naar geschikte hulpmiddelen.
- Voorzie voldoende tijd.
- Geef aangepaste taken.





2| STICORDI-maatregelen op verschillende niveaus

De individuele onderwijsbehoeften van leerlingen vormen het uitgangspunt: wat heeft deze leerling, in deze klas, op dit moment nodig? Dat verklaart waarom men voor leerlingen met dyslexie in sommige gevallen geen STICORDI-maatregelen neemt en voor andere leerlingen met leesproblemen wel. Het kan gebeuren dat een bepaalde maatregel van toepassing is op een groepje leerlingen of op de hele klas of schoolpopulatie.

Schoolniveau

Maatregelen die nuttig zijn voor alle leerlingen, los van de specifieke onderwijsbehoeften, kan men op schoolniveau vastleggen. Ze dragen bij tot kwalitatief goed onderwijs omdat ze de maximale ontwikkeling van alle leerlingen stimuleren en omdat men problemen zo veel mogelijk probeert te vermijden.

- ◆ *De aanbevolen individuele maatregel 'Een sobere lay-out is beter dan een opdracht met een drukke lay-out' (Prodiagnostiek, 2012a) kan toegepast worden op schoolniveau. Bijvoorbeeld: alle leerkrachten hanteren hetzelfde lettertype en dezelfde lay-out bij de opmaak van taken, toetsen en examens.*

Ook individuele maatregelen zoals 'Voorzie meer rekentijd bij toetsen' (Prodiagnostiek, 2012b), 'Voorzie meer leestijd' (Prodiagnostiek, 2012a) of 'De leerling legt het examen af in de zorgklas om zich beter te kunnen concentreren' kan men op schoolniveau toepassen. Bijvoorbeeld:

- *Tijdens examens mogen alle leerlingen die er nood aan hebben langer doorwerken.*
 - *De leerkrachten melden aan de leerlingbegeleider welke leerlingen voor hun vak waarschijnlijk extra tijd nodig zullen hebben.*
 - *Alle examens worden in kleinere groepen afgenomen zodat de leerlingen zich beter kunnen concentreren. De begeleiding berust bij de vakleerkracht.*
- ◆ *Jongeren met leer- of ontwikkelingsstoornissen hebben vaak moeite om hun agenda correct in te vullen. Een stimulerende maatregel (die men op schoolniveau kan toepassen) kan hierbij zijn: 'Laat de jongeren hun agenda van bij het begin van de les invullen. Zorg ervoor dat de agenda correct ingevuld wordt (eventueel door een medeleerling of door de leerkracht), omdat dit het enige communicatiemiddel is waardoor ouders weten wat er moet gedaan worden' (Prodiagnostiek, 2012b).*

Gezien de inspanningen die in dit geval van leerkrachten en/of medeleerlingen gevraagd worden, kan een school ervoor kiezen om met een digitale agenda te werken. Zo weten zowel ouders als leerlingen wat er tijdens de les gegeven is en in de komende weken gegeven zal worden. En zieke leerlingen weten welke leerstof ze gemist hebben. In het digitale systeem kunnen er geen fouten meer gemaakt worden bij het overschrijven. Hou in het achterhoofd dat niet elke leerling of ouder over een computer beschikt. Een school moet op dat vlak voldoende maatregelen treffen zodat de gelijke onderwijskansen niet in het gedrang komen.





2| STICORDI-maatregelen op verschillende niveaus

Klasniveau

Sommige maatregelen komen alle leerlingen van de klas ten goede en kan men invoeren op klasniveau. Leraren kunnen ook in vakgroepen afspraken maken over het toepassen van STICORDI-maatregelen.

- ◆ *Bijvoorbeeld:*
 - *In de klas worden de opdrachten van een toets altijd voorgelezen door de leerkracht (gebaseerd op Prodiagnostiek, 2012a).*
 - *In de eerste graad mogen de leerlingen van de middenschool een rekenmachine gebruiken voor het vak Wiskunde (gebaseerd op Prodiagnostiek, 2012b).*
 - *Kondig toetsen en opdrachten ruim van tevoren aan zodat leerlingen hun werk leren plannen (gebaseerd op Prodiagnostiek, 2012b).*

Klasniveau: groep

Een (vak)leerkracht kan leerlingen met gelijkaardige onderwijsbehoeften clusteren en specifieke maatregelen nemen voor die groep.

- ◆ *In de klas hebben drie leerlingen gelijkaardige onderwijsbehoeften: ze hebben allen een rekenachterstand. De overkoepelende problemen betreffen het opvolgen van taken, het meebrengen van materiaal en de werkhouding van de leerlingen. Om hun planvaardigheid en zelfsturing te verhogen, duiden de leerlingen tijdens het wekelijks overlegmoment op een weekplan aan wat er allemaal afgewerkt moet worden en wanneer ze dat zullen doen.*

Klasniveau: individueel

Een leerling kan op een bepaald moment tijdens de schoolloopbaan specifieke onderwijsbehoeften hebben en nood hebben aan extra individuele ondersteuning. In die situatie kan men STICORDI-maatregelen op individueel niveau inzetten zodat de leerling opnieuw aansluiting vindt bij de klasgroep.

- ◆ *In een contract voor een leerling met rekenproblemen staan de verschillende maatregelen opgesomd voor Sam (gebaseerd op Prodiagnostiek, 2012b):*
 - *Sam bereidt rekenoefeningen op voorhand voor.*
 - *Sam maakt gebruik van de tafelkaart.*
 - *Sam schrijft rekentekens in kleur, schrijft altijd op een ruitjesblad en leest opgaven luidop.*





3| Waarom kiezen voor STICORDI?

Het is de opdracht van de school om de maximale ontwikkeling van alle leerlingen te stimuleren en problemen zo veel mogelijk te voorkomen. STICORDI-maatregelen zorgen er mee voor dat er een goed zorgbeleid ontwikkeld wordt waarbij leerlingen met uiteenlopende noden binnen de school opgevangen en opgevolgd worden.

Op de klasvloer resulteert dit in een krachtige leeromgeving waar effectief leren mogelijk wordt. Het accent verschuift hierbij van het handelen van de leerkracht naar het handelen van de leerling. STICORDI-maatregelen zijn erop gericht leerlingen aan te moedigen om hun zelfstandigheid in het leerproces te vergroten. Leerlingen ervaren een grotere verantwoordelijkheid en hun leermotivatie neemt toe. STICORDI-maatregelen geven leerkrachten eveneens ruimte om goed onderwijs te geven aan een mix van leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften.

- ◆ *Koenraad heeft het niet gemakkelijk tijdens de rekenles. Wanneer de leerkracht de andere kinderen aan het werk zet, neemt hij Koenraad apart om samen op zoek te gaan naar mogelijke aanpassingen die hem tijdens de rekenles kunnen helpen. Koenraad geeft aan dat hij het moeilijk heeft om oefeningen gestructureerd op te lossen. Doordat er verschillende oefeningen op één pagina staan, is hij geneigd om alle oefeningen tegelijkertijd te willen maken. Mogelijke oplossingen voor Koenraads probleem zijn:*

- *De leerkracht maakt voor Koenraad aparte oefenblaadjes met minder oefeningen per blad.*
- *Koenraad maakt gebruik van een afschermstrook zodat hij niet verward raakt door de andere oefeningen.*

Koenraad stemt ermee in om een afschermstrook te gebruiken tijdens de rekenles. Hij neemt dus zelfstandig de beslissing om gebruik te maken van dat hulpmiddel en wordt daarmee verantwoordelijk gesteld voor zijn eigen leerproces.

Zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs heb je als leerkracht de regie in handen. Je staat voor de uitdaging om voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften op zoek te gaan naar geschikte maatregelen waardoor alle kinderen ten volle kunnen participeren aan het leerproces. Als leerkracht ben je vrij om te bepalen welke maatregelen voor een bepaalde leerling, met een bepaalde problematiek, binnen een bepaalde onderwijsomgeving, het best genomen worden, rekening houdend met de eigen ondersteuningsbehoeften en de onderwijsbehoeften van de leerling.

Tip: Een leerkracht moet geen toestemming vragen om stimulerende, compenserende of remediërende maatregelen toe te passen. Dispenserende maatregelen vormen echter een uitzondering! Voor die maatregelen is de goedkeuring van de begeleidende klassenraad nodig alvorens ze ingeschakeld kunnen worden.

Het is goed dat leerkrachten hoge verwachtingen stellen aan alle kinderen in de klas. Maar als er geen onderscheid gemaakt wordt in de behandeling van leerlingen, hoewel dat aangewezen is om meer gelijke uitkomsten te krijgen, wordt dat als een vorm van discriminatie gezien (Vlaamse overheid, 2011). STICORDI-maatregelen maken het voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften mogelijk om op hetzelfde niveau als hun klasgenoten onderwijs te genieten. Het welbevinden en het zelfvertrouwen van die leerlingen neemt toe omdat ook zij de hoge verwachtingen van leerkrachten kunnen waarmaken.





4 | Aan de slag met STICORDI

STICORDI-maatregelen kennen verschillende uitvoeringsmodaliteiten. Men kan ze toepassen op individueel niveau, voor een groepje van leerlingen met gelijke onderwijsbehoeften, voor een volledige klasgroep of voor alle leerlingen van een school. Telkens kijkt men naar de individuele onderwijsbehoeften van één of meer leerlingen op een bepaald tijdstip. In dit onderdeel geven we handvatten om met STICORDI aan de slag te gaan. We baseren ons op de zeven principes van handelingsgericht samenwerken¹.

4.1 De onderwijsbehoeften van leerlingen staan centraal

Tip: Voor elke leerling moet men nagaan hoe de gewenste aanpak eruitziet, reke-ning houdend met de specifieke onderwijsbehoeften.

Het is een misverstand dat enkel leerlingen met officieel vastgestelde leerproblemen recht zouden hebben op STICORDI-maatregelen. Niet de stoornis maar de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen zijn van tel. Bij het in kaart brengen van die onderwijsbehoeften speelt zowel de leerling als de leerkracht een belangrijke rol. Het uitgangspunt vormt datgene waarvan de leerling de meeste hinder ondervindt om in de klas aansluiting te vinden bij de andere klasgenoten en/of bij de leerstof. De (vak)leerkracht kan vervolgens helpen om prioriteiten te stellen in de vaardigheden die eerst aangeleerd moeten worden. Daarnaast kunnen andere partners (bijvoorbeeld de ouders, het CLB, de zorgcoördinator of leerlingenbegeleider) vanuit hun eigen expertise bijkomende ondersteuning bieden.

Van zodra de behoeften helder zijn, start de zoektocht naar geschikte maatregelen. Je kunt je hierbij laten inspireren door een van de vele lijsten met maatregelen die er bestaan. Bijvoorbeeld voor leesproblemen, spellingproblemen, rekenproblemen ... De omgekeerde beweging, waarbij een leerling een algemene reeks van maatregelen toegewezen krijgt die niet afgestemd is op zijn individuele onderwijsbehoeften, willen we niet aanbevelen. Vaak levert die werkwijze immers geen resultaat op.

◆ *In de klas van Eva zijn er drie niveaugroepen voor rekenen, elk met een eigen begeleider. Eva is heel sterk in rekenen en zou eigenlijk in de hoogste groep moeten zitten. Toch weigeren de leerkrachten haar in deze groep toe te laten. Eva heeft een autismespectrumstoornis en het is een wijdverspreide opvatting dat kinderen met autisme moeilijk kunnen omgaan met veranderingen. De leerkrachten hebben niet door dat die aanpak, gebaseerd op algemene kenmerken van een diagnose, in deze situatie niet van toepassing is. Eva heeft immers geen probleem met wisselende leerkrachten.*

Leerlingen en hun onderwijsbehoeften evolueren. Dat impliceert dat STICORDI-maatregelen op geregelde tijdstippen geëvalueerd moeten worden. Maatregelen die goed werken, blijven behouden; andere worden aangepast. Meer informatie hierover komt verder in deze visietekst aan bod.

¹ Handelingsgericht samenwerken is een systematische manier van werken in de school, gebaseerd op de zeven uitgangspunten van handelingsgerichte diagnostiek. Meer informatie is terug te vinden in Pameijer, N., van Beukering, T., Schulpen Y., & Van de Veire, H. (2007) Handelingsgericht werken in de klas. Samen met leerkracht, ouders en kind aan de slag. Leuven: Acco





4 | Aan de slag met STICORDI

4.2 Wisselwerking en afstemming

Tip: Een juiste wisselwerking en een goede afstemming tussen de leerling met specifieke onderwijsbehoeften en zijn omgeving is bepalend voor de aanpak van de leerling.

De omgeving speelt een bepalende rol in de zoektocht naar geschikte maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. De school, de klas, de leerkracht en de ouders zorgen ervoor dat een welbepaalde aanpak voor een leerling goed werkt.

De afstemming en wisselwerking tussen contextfactoren zijn bepalend voor de keuze van de geschikte STICORDI-maatregelen. Door bewust te experimenteren met maatregelen en de effecten ervan in kaart te brengen, ontdek je welke maatregelen goed werken voor een leerling in een bepaalde situatie.

- ◆ *Arne en Corneel zitten beiden in het eerste jaar secundair onderwijs en hebben leesmoeilijkheden. Hoewel het om dezelfde problematiek gaat, is de aanpak ervan verschillend.*

Arne is enig kind. Vader en moeder hebben een drukke baan en kunnen ondanks hun goede intenties weinig tijd vrijmaken voor hun zoon. Naast intensief remediëren van Arnes leesmoeilijkheden hebben de titularis en de vakleerkracht beslist om Arne gebruik te laten maken van een computer met voorleessoftware. Ze hopen op die manier de leesproblemen van Arne te compenseren.

De vakleerkracht maakt een afspraak met de ouders van Corneel om samen op zoek te gaan naar een geschikte aanpak van zijn leesprobleem. De leerkracht geeft aan dat het moeilijk is om in de klas extra aandacht te geven aan Corneel omdat de klasgroep te groot is. Ze spreekt met zijn moeder af om iedere week vooraf de teksten die in de les besproken zullen worden mee te geven met Corneel. Moeder kijkt na of Corneel begrijpt wat er in de teksten staat.

4.3 De leerkracht als professional

Bij de start van een nieuw schooljaar maken leerkrachten kennis met een groep nieuwe leerlingen. Ze gaan de uitdaging aan om die leerlingen voor te bereiden op het bereiken van de onderwijsdoelstellingen zoals vermeld in de leerplannen.

Hierbij past de leerkracht zijn onderwijsstijl aan de leerlingen aan. Hij experimenteert met verschillende methodieken om een geschikt antwoord te vinden op de vraag wat het beste werkt voor elke leerling. Voor leerlingen met leerproblemen gaat de leraar op zoek naar de factoren die het leren bemoeilijken. Hij kan STICORDI-maatregelen inschakelen om de belemmeringen te verminderen of weg te nemen.

Zoals leerlingen verschillende onderwijsbehoeften hebben, zo hebben ook leerkrachten specifieke ondersteuningsbehoeften om een bepaalde aanpak bij een leerling te kunnen realiseren. STICORDI-maatregelen kunnen





4| Aan de slag met STICORDI

pas effectief zijn als de leerkracht erin slaagt de eigen behoeften in kaart te brengen en hiervoor de gepaste ondersteuning vindt.

- ♦ *Ik geef duidelijk aan wat ik als leerkracht nodig heb om een bepaalde aanpak te kunnen realiseren. Ik formuleer mijn eigen ondersteuningsbehoeften op basis van de volgende formuleringen (Pameijer, van Beukering, Schulpen, & Van de Veire, 2007):*

Ik heb als leerkracht ...

- *kennis nodig die ...*
- *vaardigheden nodig die ...*
- *collega's nodig die ...*
- *leidinggevendend nodig die ...*
- *ondersteuning nodig die ...*
- *materialen nodig die ...*
- *ouders nodig die ...*

De leerkracht is verantwoordelijk voor het onderwijsproces en houdt daarmee de regie in de klas in handen. Vermits er evenveel ondersteuningsbehoeften kunnen zijn als er leerlingen zijn, kan het een zware opdracht worden om voor alle leerlingen een individuele aanpak uit te werken.

Het kan echter niet de bedoeling zijn dat enkel leerkrachten verantwoordelijk gesteld worden voor het leerproces van hun leerlingen. Leerlingen kunnen al vanaf jonge leeftijd zowel hun eigen behoeften als geschikte maatregelen aangeven. Door in de aanpak het accent te verschuiven van 'het handelen van de leerkracht' naar 'het handelen van de leerling' stel je leerlingen mee verantwoordelijk voor hun leerproces.

Tip: Ga met de leerling op zoek naar geschikte maatregelen of strategieën die hij kan nemen opdat hij in de toekomst zelf oplossingen voor zijn belemmeringen kan formuleren.

- ♦ ***Van het handelen van de leerkracht naar het handelen van de leerling***

Het handelen van de leerkracht:

- *Leerlingen erop wijzen dat ze een bepaalde vraag niet of onvolledig hebben ingevuld.*

Het handelen van de leerling (begeleidend naar zelfstandigheid):

- *De leerlingen mogen materiaal gebruiken om aan te geven dat ze hulp nodig hebben (bijvoorbeeld met kaartjes, blokjes ...).*
- *De leerling kan het probleem verwoorden als de leerkracht langskomt.*
- *De leerling kan klassikaal een vraag stellen als hij hulp nodig heeft.*





4| Aan de slag met STICORDI

♦ *Plan van Michiel (Pameijer, van Beukering, Schulpen, & Van de Veire, 2007)*

Nu kan ik al:	Straks wil ik kunnen:	Om dat te bereiken ga ik:
soms wachten op mijn beurt, eerst mijn vinger opsteken en pas antwoord geven als de juf me aanwijst	elke keer in de kring dat zo doen	me inhouden, eerst denken, dan doen
De leerkracht kan mij helpen door:	Mijn ouders kunnen mij helpen door:	Als materiaal heb ik nodig:
te gebaren dat ik moet wachten en me duidelijk aan te wijzen en dan ook mijn naam te zeggen als ik een antwoord mag geven	dat thuis tijdens het eten te oefenen met mijn ouders en broertjes	niets eigenlijk, maar misschien kan mijn vriendje J. me helpen door naast me te zitten in de kring en me dan steeds aan de afspraak te herinneren

4.4 Kansen zien

Nog al te vaak wordt de 'probleembril' opgezet: de leerling heeft een probleem dat hij zelf moet oplossen. Focussen op problemen stimuleert een negatieve houding waardoor we dreigen vast te lopen.

In tegenstelling daarmee nemen we de mogelijkheden en sterktes van leerlingen en hun omgeving als uitgangspunt. In welke situatie stelt de leerling het gewenste gedrag wel en hoe komt dat? Door de focus te verleggen van problemen naar talenten, ontstaan er nieuwe perspectieven. Een positieve houding verhoogt daarbij het welbevinden van kinderen en voedt hun zelfvertrouwen.

- ♦ *Positieve en mogelijk zwakkere kanten van Jef, een leerling met ADHD*
 - *Positieve kenmerken: eerlijk, enthousiast, humor, flexibiliteit, spontaniteit, hoog werktempo, groot rechtvaardigheidsgevoel, groot uithoudingsvermogen bij sport*
 - *Zwakkere kanten: sneller in conflictsituaties, niet kunnen stilzitten, zich moeilijk kunnen concentreren, andere kinderen niet laten uitpraten ...*

Tijdens het kringmoment lukte het Jef niet om naar de andere kinderen te luisteren. De leerkracht ontdekte dat Jef goed was in het vertellen van mopjes en maakte met Jef de afspraak dat telkens wanneer hij de anderen liet uitpraten, hij aan het einde van het kringmoment een mopje mocht vertellen.

Tip: Ga op zoek naar situaties waarin het de leerling wel gelukt is om 'storend' gedrag om te buigen. Hoe komt het dat de leerling er wel in geslaagd is? Versterk die factoren.





4 | Aan de slag met STICORDI

4.5 Constructief samenwerken

De samenwerking met ouders, leerlingen en andere professionals (CLB, PBD¹) is niet meer weg te denken uit het onderwijs. Ook voor het nemen van geschikte STICORDI-maatregelen is een constructieve samenwerking tussen de verschillende partners onmisbaar.

1 Samenwerking met ouders

Leerkrachten en ouders hebben een gezamenlijk belang: het leren van de leerling of het kind. Ouders zijn ervaringsdeskundigen en beschikken over een heleboel informatie die essentieel kan zijn om geschikte maatregelen te treffen in de klas.

2 Samenwerking met de leerling

Leerlingen hebben al vanaf jonge leeftijd inzicht in zichzelf. Door met hen in overleg te gaan, samen onderwijsbehoeften in kaart te brengen en oplossingen te formuleren, worden ze aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid en voelen ze zich mede-eigenaar van het leerproces.

3 Samenwerking met andere leerkrachten

Collega's vormen een goede inspiratiebron om te leren welke maatregelen ingezet kunnen worden om rekening te houden met de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Onderwijsprofessionals kunnen onderling ideeën en tips uitwisselen en kunnen bij elkaar terecht met allerlei vragen.

4 Samenwerking met het CLB

Algemeen kunnen we stellen dat het CLB bij de ondersteuning van STICORDI een belangrijke partner van de school is. Het ligt voor de hand dat het CLB vanuit zijn opdracht zowel een rol kan opnemen bij leerlinggebonden vragen (bv. 'Wat zijn voor deze leerling de meest aangewezen STICORDI-maatregelen?') als bij schoolteamondersteunende acties (bv. 'Hoe kan onze school sterker worden in de aanpak van leerlingen met leer- en/of andere problemen?'). Bovendien positioneert de draaischijffunctie van het CLB zich tussen de school en andere relevante netwerkpartners en is het goed geplaatst om diagnoses die door externen aangeleverd worden te helpen vertalen in voor de school bruikbare handelingsgerichte adviezen.

Tip: De rol van het CLB

De veelvuldig extern aangeleverde labels (bijvoorbeeld dyslexie, ADHD, autismespectrumstoornis ...) leiden aanvankelijk vaak tot opluchting. Het probleem van een leerling krijgt een naam en wordt hiermee erkend. Toch plaatst men bij deze werkwijze enkele ontvullende vaststellingen. Zo bestaat er geen rechtstreeks verband tussen een diagnose en een aangewezen aanpak en houden de door externen aangeleverde adviezen vaak geen rekening met de specifieke klas- of schoolcontext, waardoor ze onvoldoende bruikbaar zijn. De schoolnabije werking van het CLB zorgt voor een goede kennis van de specifieke schoolcultuur en -organisatie en biedt hierbij een toegevoegde waarde.

¹ Pedagogische begeleidingsdienst





4| Aan de slag met STICORDI

Via de methodiek van de handelingsgerichte diagnostiek maakt het CLB een sterkte-zwakteanalyse van de competenties van de leerling én van de risico- en protectieve factoren van de omgeving (klas, school en thuis). Via overleg, informatie van de leerkracht of school, observatie, onderzoek ... levert het CLB een belangrijke bij-drage aan het concretiseren van een wenselijke en haalbare aanpak binnen de klas- en schoolpraktijk. School en CLB staan op die manier, elk vanuit hun eigen expertise, in voor de gezamenlijke, gedeelde zorg voor deze leerling. Goed voorbereid structureel overleg (via MDO, klassenraad, leerlingenbespreking ...) tussen de zorgcoördinator of leerlingenbegeleider en het CLB op de school is hierbij noodzakelijk. Bereidheid tot samenwerken, goede communicatie en wederzijds vertrouwen zijn belangrijke voorwaarden om tot een gedeelde zorg te komen.

Het is aangewezen dat de school en het CLB bij de jaarlijkse evaluatie van de samenwerking een gezamenlijke analyse maken van de zorgvragen die aan het CLB gesteld werden. Deze analyse kan een belangrijke aanzet geven tot het versterken van de onderwijskwaliteit en het zorgbeleid en kan de samenwerking tussen de school en het CLB doelgerichter maken.

Concrete afspraken over acties, doelen en methodieken worden vastgelegd in de jaarlijkse afsprakennota en zorgen ervoor dat de school en het CLB elk hun verantwoordelijkheid expliciteren in de gezamenlijke zorg voor leerlingen.

♦ School, CLB en PBD werken samen aan kwaliteitsvol leesonderwijs

Vanuit de vaststelling dat leerkrachten het CLB consulteren bij een vermoeden van dyslexie en bij het opstellen van STICORDI voor leerlingen met leesproblemen, kan de school besluiten om het leesonderwijs verder uit te bouwen. Via gerichte nascholing, de uitbouw van een leerlijn, ondersteuning van leerplanimplementatie, de evaluatie van de leesmethode ... kan de school een kwaliteitscirkel opzetten en de uitbouw van haar leesonderwijs versterken. Het CLB kan de leerkrachten bijvoorbeeld ondersteunen door vaak gehanteerde STICORDI-maatregelen voor individuele leerlingen te integreren in de klas- en schoolpraktijk. Een doelgerichte samenwerking tussen de school, het CLB en de PBD kan de aanpak en de beoogde resultaten versterken.

♦ School, CLB en PBD werken samen aan het welbevinden van leerlingen

Vanuit de vaststelling dat heel wat leerlingen bij het CLB worden aangemeld met gedragsproblemen en dat een steeds groter wordende groep leerlingen van school verwijderd wordt, besluiten de school en het CLB samen te werken rond een preventieve aanpak van gedragsproblemen. De school verzamelt hiervoor gegevens over het welbevinden van leerlingen en leerkrachten. De analyse van die gegevens leidt tot het opstarten van een kwaliteitstraject waar school en CLB samen streven naar het verhogen van het welbevinden. De gezamenlijke aanpak wordt geconcretiseerd in de afsprakennota. Procesondersteuning wordt gevraagd aan de PBD.





4 | Aan de slag met STICORDI

4.6 Doelgericht werken

STICORDI-maatregelen zijn doelgericht: waar willen we naartoe en wat hebben we nodig om dat doel te bereiken? Goede STICORDI-maatregelen zijn SMARTI: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden en inspirerend.

- Specifiek: maatregelen worden opgesteld voor individuele leerlingen, rekening houdend met hun specifieke onderwijsbehoeften.
 - Meetbaar: men moet de maatregelen zo concreet en meetbaar mogelijk formuleren zodat men het effect regelmatig kan evalueren en maatregelen eventueel kan aanpassen.
 - Acceptabel: maatregelen zullen pas ten volle toegepast worden als ze aanvaardbaar zijn voor alle partijen. Ouders en leerlingen in deze zoektocht betrekken, vergroot de kans op maatregelen waarin iedereen zich kan vinden.
 - Realistisch: als leerkracht sta je voor de opdracht om wenselijke maatregelen te vertalen in maatregelen die haalbaar zijn in een welbepaalde situatie, zowel op korte als op langere termijn.
 - Tijdsgebonden: het is duidelijk op welk tijdstip de maatregel toegepast wordt en wanneer hij geëvalueerd wordt.
 - Inspirerend: de maatregelen verhogen ook de betrokkenheid van andere leerlingen.
- ◆ Leentje heeft het moeilijk met vermenigvuldigen. Om fouten te vermijden mag ze het blad met de maaltafels gebruiken telkens wanneer ze vraagstukken moet oplossen.
- Specifiek: enkel bij het oplossen van vraagstukken mag Leentje dit blad gebruiken.
 - Meetbaar: na drie maanden wordt er geëvalueerd of Leentje minder fouten maakt bij vermenigvuldigingsopdrachten tijdens vraagstukken.
 - Acceptabel: zowel Leentje als haar ouders en de leerkracht kunnen zich vinden in deze maatregel.
 - Realistisch: in de klas is dit een realistische maatregel.
 - Tijdsgebonden: de maatregel geldt voor drie maanden en wordt dan geëvalueerd.
 - Inspirerend: de betrokkenheid van Leentje verhoogt en ook andere leerlingen die moeilijkheden hebben met de maaltafels, mogen dit blad gebruiken.

4.7 Systematisch en transparant

Bij het toepassen van STICORDI-maatregelen vormen de onderwijsbehoeften van de leerlingen het startpunt. Nadat de noden opgesomd zijn, bepalen leerkrachten, in overleg met de leerling en zijn ouders, welke maatregelen getroffen worden. De minst ingrijpende maatregelen (stimuleren en remediëren) worden het eerst ingevoerd. Wanneer die onvoldoende zijn, gaat men over tot compenserende en/of dispenserende maatregelen.

Op regelmatige tijdstippen worden de maatregelen geëvalueerd. Degene die de gewenste resultaten boeken, blijven behouden. Andere worden bijgestuurd of vallen weg omdat ze niet meer nodig zijn. Wanneer er geen vooruitgang meer is, is een maatregel nutteloos en zal men een alternatief moeten zoeken. Ook de onderwijsbehoeften van leerlingen kunnen in de loop der jaren evolueren en worden het best systematisch geëvalueerd.





4| Aan de slag met STICORDI

Maatregelen zijn transparant voor alle onderwijspartners. Zowel ouders, leerkrachten als de leerling zelf zijn op de hoogte van de maatregel en kennen de inhoud. Er wordt gepleit voor een selectie van specifieke (prioritaire) maatregelen, zodat het voor alle partijen duidelijk blijft en de leerling weet welke doelen hij nastreeft. Deze maatregelen kunnen worden omgezet in werkpunten (zie volgend voorbeeld). Een grote hoeveelheid maatregelen waarvan de leerkracht een deel op klasniveau toepast of die deel uitmaken van goed onderwijs aan alle leerlingen hoeven niet apart vermeld te worden.

Wil men op een systematische wijze met STICORDI omgaan, dan is het aangewezen om het STICORDI-beleid op te nemen in een ruimer zorgbeleid van de school. Het biedt leerkrachten een houvast waardoor ze op een meer eenvormige manier met STICORDI zullen omgaan. En voor omstaanders zal het duidelijker zijn wat men op het vlak van zorg voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften van de school mag verwachten.

✦ *Een voorbeeld van de omgang met STICORDI-maatregelen op een secundaire school*

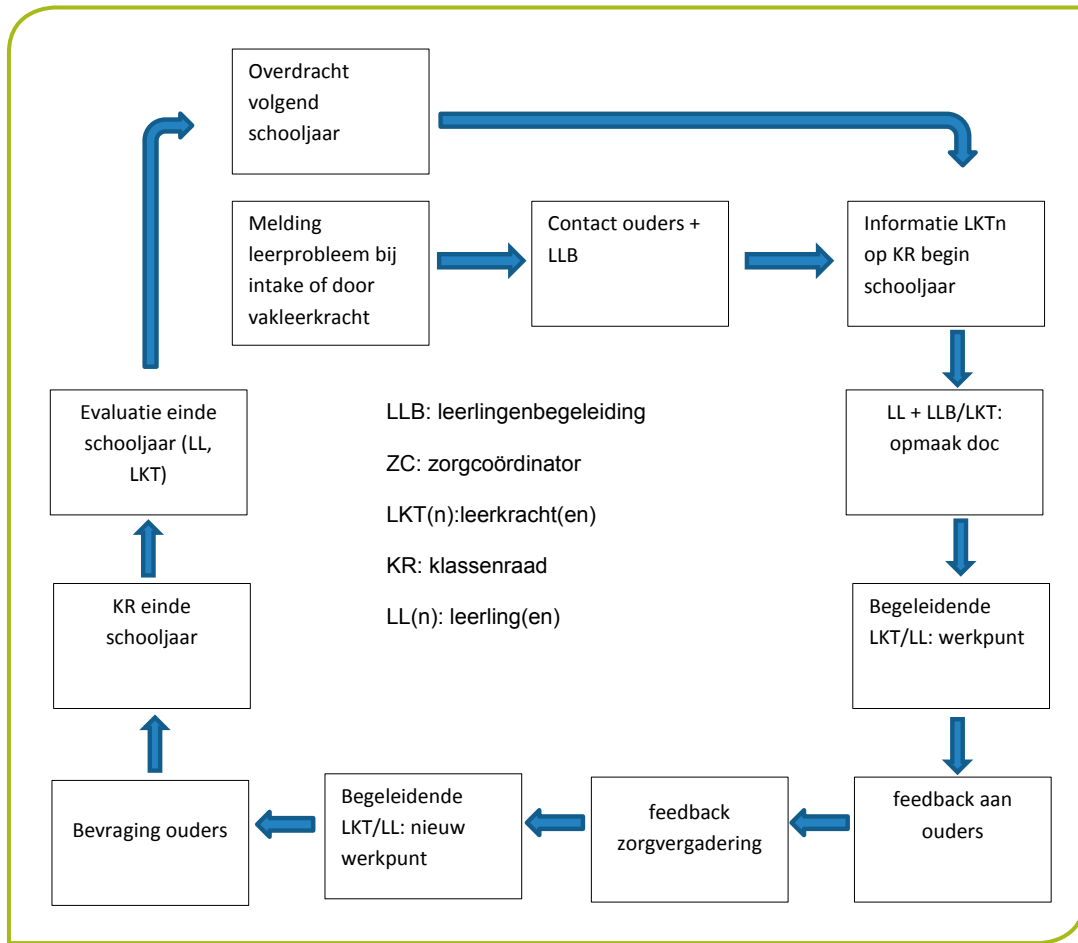
Bij het begin van het schooljaar overlopen de leerkrachten de leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Elke leerkracht wordt gekoppeld aan één leerling. Ook al zouden er in het eerste jaar tien leerlingen zijn die extra ondersteuning nodig hebben, ook al geeft de vakleerkracht aan allen les, hij of zij gaat aan de slag met één leerling. Ze zoeken samen een 'werkpunt naar zelfstandigheid' waaraan tijdens een bepaalde periode gewerkt zal worden. De vakleerkracht maakt een beginsituatie op. Het werkpunt is tijdsgebonden (trimester). Het gaat om vaardigheden die de leerling nog niet beheerst en waardoor hij aansluiting vindt bij de klasgroep en/of de leerstof.

De vakleerkracht begeleidt de leerling binnen zijn eigen vakgebied maar die ondersteuning heeft gevolgen voor alle vakken. De vakleerkracht kan de leerling bijvoorbeeld coachen in het verwerven van bepaalde strategieën en de leerling gebruikt die ook in andere vakken. Tijdens het schooljaar komen de ouders, de begeleidende leerkracht en de leerling op geregelde tijdstippen samen om de maatregelen te evalueren en eventueel bij te sturen.





4| Aan de slag met STICORDI





Bijlage: voorbeeldformulier van een overeenkomst

De kleur van het document wijzigt naarmate de leer-ling meer zelfstandig wordt en minder afhankelijk van de leerkracht

.....zorg ¹	
Naam:	² 2012 - 2013
Attest:	Begeleidende leerkracht
Periode:	Klas
Leerling – Wat doe ik zelf?	
<input type="checkbox"/> Buddy's: <input type="checkbox"/> Gebruikt kruisjessysteem <input type="checkbox"/> Gebruikt leeslat <input type="checkbox"/> Leert teksten met MP3	luik 1
Mijn werkpunt naar zelfstandigheid:	
<input type="checkbox"/> ik hou mijn agenda in orde <input type="checkbox"/> ik toon samenvattingen aan de vakleerkracht	luik 2
Leerkracht – Hier heb ik hulp bij nodig:	
<input type="checkbox"/> Toetsen en examens nakijken: leesbaar en alles ingevuld?	luik 3

¹ Weinig zorg – matige zorg – veel zorg

² 1e jaar: starter – 2e en 3e jaar overgang – 4e, 5e en 6e jaar: uitstromer: geeft de evolutie aan.





Bijlage: voorbeeldformulier van een overeenkomst

De kleur van het document is afhankelijk van de mate waarin de leerling maatregelen zelfstandig kan toepassen: hoe donkerder de kleur, des te meer hulp de leerling nodig heeft bij het uitvoeren van de maatregelen.

Leerling – Wat doe ik zelf?

Het eerste luik is gericht op wat al goed gaat. Het bevat maatregelen die de leerling onder de knie heeft en actief gebruikt. Hier kunnen de namen vermeld worden van de personen die de leerling ondersteunen (= buddy's). Bij het kruisjessysteem zet de leerling rechts bovenaan een kruisje op elke taak, toets en/of examen. Hierdoor weet de (vak)leerkracht dat de leerling een leerpro-bleem heeft en dat er STICORDI-maatregelen van toepassing zijn.

Mijn werkpunt naar zelfstandigheid

In dit luik noteert de leerling de maatregelen die hij belangrijk vindt maar die nog niet geautomatiseerd zijn. Dit werkpunt wordt in overleg met alle betrokkenen (de leerling, de leerkracht, de zorgcoördinator of leerlingenbegeleider, ...) geformuleerd en op regelmatige tijdstippen geëvalueerd. Een werkpunt kan evolueren naar een vaardigheid die de leerling onder de knie heeft en verschuiven naar het eerste luik. Nieuwe werkpunten kunnen toegevoegd worden.

Leerkracht – Hier heb ik hulp bij nodig.

Het laatste luik groepeert de maatregelen die de leerling (nog) niet zelfstandig kan en waarbij de hulp van anderen vereist is. Die maatregelen worden eveneens regelmatig getoetst zodat degene die naar werkpunten evolueren, naar het tweede luik doorschuiven.



Boeken

PAMEIJER, N., VAN BEUKERING, T., SCHULPEN, Y. en VAN DE VEIRE, H., Handelingsgericht werken op school. Samen met leerkracht, ouders en kind aan de slag. Acco, Leuven, 2007

Publicaties

COPPIN, B., HALSBERGHE, E., VAN HERZEELE, M. en VAN DEN STEEN, L. (z.j.). Aanpak bij leerstoornissen op school en thuis: STICORDI-maatregelen. Sprankel vzw

MEIJER, W. (2004). Averechtse uitwerkingen en ongewenste neveneffecten van de zorgstructuur. Caleidoscoop, 16e jaargang (nummer 5), 2-6.

VLAAMSE OVERHEID (2011). Dyslexiesoftware! En nu? Inspiratiebron bij de implementatie van ICT-hulpmiddelen binnen het zorgbeleid van de school. Brussel: Departement Onderwijs en Vorming. Afdeling Instellingen en Leerlingen Basisonderwijs en Deeltijds Kunstonderwijs

Links

GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (2012a, 13 juli). Leerplannen basisonderwijs: wiskunde. Geraadpleegd via <http://www.g-o.be>

GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (2012b, 13 juli). Leerplannen secundair onderwijs: Nederlands. Geraadpleegd via <http://www.g-o.be>

Omzendbrief SO/2005/05 'onderwijs voor zieke jongeren' via <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/>

PRODIAGNOSTIEK (2012a). Protocol Diagnostiek bij lees- en spellingsproblemen en vermoeden van dyslexie. Geraadpleegd via <http://www.prodiagnostiek.be>

PRODIAGNOSTIEK (2012b). Protocol Diagnostiek bij rekenproblemen en vermoeden van dyscalculie. Geraadpleegd via <http://www.prodiagnostiek.be>

VERENIGDE NATIES (2006). Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Geraadpleegd via http://www.handicap.fgov.be/docs/verdrag_nl.pdf

VERSCHAEREN, J. en DESOETE, A. (z.j.). Een charter en STICORDI-maatregelen voor kinderen met dyscalculie in de lagere school. Geraadpleegd via www.letop.be

VLAAMS PARLEMENT (2011). Ontwerp van decreet betreffende het onderwijs XXI. Brussel: Vlaams Parlement

